

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
YVES BOT
25 päivänä marraskuuta 2015¹

Asia C-441/14

**Dansk Industri (DI), Ajos A/S:n puolesta,
vastaan
Karsten Eigil Rasmussenin kuolinpesä**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Højesteret (korkein oikeus, Tanska))

Ennakkoratkaisupyyntö — Sosiaalipolitiikka — Direktiivi 2000/78/EY — Ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaate — Oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteet — Yksityisten välinen oikeusriita — Kansallisen tuomioistuimen asema — Yhdenmukaista tulkintaa koskeva velvollisuus — Contra legem -tulkinta

1. Esillä oleva ennakkoratkaisupyyntö koskee ikään perustuvan syrjinnän kiellon, oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden tulkintaa.
2. Tämä ennakkoratkaisupyyntö on esitetty sen jälkeen, kun unionin tuomioistuin katsoi tuomiossaan Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), että yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY² 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan työntekijät, joilla on oikeus vanhuuseläkkeeseen, jota heidän työnantajansa maksaa sen eläkejärjestelmän nojalla, johon työntekijät ovat liittyneet ennen kuin he ovat täyttäneet 50 vuotta, eivät voi pelkästään tällä perusteella saada erityistä irtisanomiskorvausta, jonka tarkoituksena on tukea yli 12 vuotta yrityksen palveluksessa olleiden työntekijöiden työhön paluuta.
3. Kyseisen tuomion taustalla oli työntekijän ja julkishallinnon työnantajan välinen oikeusriita. Nyt esillä olevassa asiassa on kyse kahden yksityisen välisestä irtisanomiskorvauksen maksamista koskevasta oikeusriidasta, joten unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi on jälleen saatettu kysymys, joka koskee unionin oikeuden soveltamista koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä kansallisten tuomioistuinten ratkaistessa yksityisten välisiä oikeusriitoja.
4. Esillä olevassa asiassa asianosaisina ovat Dansk Industri (DI), Ajos A/S:n puolesta,³ ja Karsten Eigil Rasmussenin kuolinpesä, ja se koskee tapausta, jossa Ajos on kieltäytynyt myöntämästä Rasmussenille irtisanomiskorvausta.
5. Tässä ratkaisuehdotuksessa esitän syyt, joiden vuoksi tässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, jonka ratkaistavaksi on saatettu direktiivin 2000/78 soveltamisalaan kuuluva yksityisten välinen oikeusriita, on kansallisen oikeutensa säännöksiä soveltaessaan tulkittava niitä siten, että niiden soveltaminen vastaa tämän direktiivin sanamuotoa ja tavoitetta. Selitän myös, miksi

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — EYVL L 303, s. 16.

3 — Jäljempänä Ajos.

direktiivin 2000/78 vastaisen kansallisen vakiintuneen oikeuskäytännön olemassaolo ei mielestäni ole esteenä sille, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin noudattaa tätä direktiivin kanssa yhdenmukaista tulkintaa koskevaa velvollisuutta. Lisäksi totean, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa oikeusvarmuuden periaate tai luottamuksensuojan periaate eivät ole esteenä tällaisen velvollisuuden noudattamiselle.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Direktiivi 2000/78

6. Direktiivin 2000/78 1 artiklan mukaan direktiivin ”tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa”.

7. Tämän direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä ’yhdenvertaisen kohtelun periaatteella’ tarkoitetaan, ettei minkäänlaista 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa:

a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa;

--”

8. Direktiivin 6 artikla kuuluu seuraavasti:

”1. Sen estämättä, mitä 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, jäsenvaltiot voivat säätää, että ikään perustuvaa erilaista kohtelua ei pidetä syrjintänä, jos sillä on kansallisen lainsäädännön puitteissa objektiivisesti ja asianmukaisesti perusteltu, erityisesti työllisyyspoliittinen, työmarkkinoita tai ammatillista koulutusta koskeva oikeutettu tavoite, ja jos tämän tavoitteen toteuttamiskeinot ovat asianmukaiset ja tarpeen. Tällaista erilaista kohtelua voi olla erityisesti:

a) erityisten työhönpääsyä ja ammatillista koulutusta koskevien ehtojen sekä työehtojen, myös irtisanomis- ja palkkaehtojen, käyttöön ottaminen nuorille ja ikääntyville työntekijöille sekä työntekijöille, joilla on huollettavia, heidän työelämäänsä pääsynsä tukemiseksi tai heidän suojelunsa varmistamiseksi,

b) ikään, ammatilliseen kokemukseen tai palveluajan pituuteen liittyvien vähimmäisehtojen asettaminen työhönpääsulle tai tiettyjen työhön liittyvien etujen saaminen,

--”

B Tanskan oikeus

9. Työnantajien ja toimihenkilöiden välisistä oikeussuhteista annetun lain (lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer (funktionærloven), jäljempänä toimihenkilölaki) 2 a § sisältää seuraavat säännökset, jotka koskevat erityistä irtisanomiskorvausta:

”1. Jos toimihenkilö, joka on ollut yhtäjaksoisesti 12, 15 tai 18 vuotta saman työnantajan palveluksessa, irtisanotaan, työnantaja maksaa hänen palvelussuhteensa päättyessä vastaavasti yhden, kahden tai kolmen kuukauden palkkaa vastaavan summan.

2. Edellä 1 momentin säännöksiä ei sovelleta, jos toimihenkilö saa palvelussuhteen päättyessä kansaneläkettä.^[4]

3. Jos toimihenkilö saa palvelussuhteen päättyessä työnantajan maksamaa vanhuuseläkettä ja on liittynyt kyseiseen eläkejärjestelmään ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, irtisanomiskorvausta ei makseta.

--”

10. Højesteret (korkein oikeus) täsmentää, että Tanskan kuningaskunta on saattanut direktiivin 2000/78 osaksi kansallista oikeusjärjestystään syrjinnän kieltämisestä työmarkkinoilla annetun lain muuttamisesta 22.12.2004 annetulla lailla nro 1417 (lov nr. 1417 om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.).⁵

11. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että sen jälkeen kun vuonna 1971 toimihenkilölakiin lisättiin 2 a §, se on useissa yhteyksissä ottanut kantaa tämän pykälän 3 momentin tulkintaan, erityisesti syrjintälakiin vuonna 2004 tehdyn muutoksen jälkeen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin otti 17.1.2014 antamassaan tuomiossa⁶ kantaa seurauksiin, joita unionin tuomioistuimen tuomiolla Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) on siihen, miten julkishallinnon työnantajat soveltavat toimihenkilölain 2 a §:n 3 momenttia, ja totesi tätä säännöstä koskevasta oikeuskäytännöstä ja tämän tuomion seurauksista seuraavaa:

”Toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentti on vakiintuneen oikeuskäytännön (ja viimeksi UfR:ssä 2008.1892 julkaistun korkeimman oikeuden tuomion) mukaan ymmärretty niin, ettei työntekijä ole oikeutettu saamaan irtisanomiskorvausta, jos hänellä on -- oikeus vanhuuseläkkeeseen, riippumatta siitä, päättääkö hän luopua eläkkeestään väliaikaisesti jatkaakseen työuraansa. Säännös ei ole muuttunut tuomion [Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600)] jälkeen, mutta tuomion seurauksena julkishallinnon työnantaja ei voi sitä soveltaa, jos työntekijä ilmoittaa haluavansa väliaikaisesti luopua vanhuuseläkkeestään jatkaakseen työuraansa.”

II Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

12. Rasmussen irtisanottiin Ajosilta ja hänen työsuhteensa päättyi kesäkuun 2009 lopussa. Koska hän oli ollut tämän yrityksen palveluksessa 1.6.1984 lähtien, hänellä oli periaatteellinen oikeus suuruudeltaan kolmen kuukauden palkkaa vastaavaan irtisanomiskorvaukseen toimihenkilölain 2 a §:n 1 momentin nojalla. Koska palvelussuhteen päättyessä hän oli 60-vuotias ja hänellä oli oikeus

4 — Ks. unionin tuomioistuimen tulkinnasta, joka koskee direktiiviä 2000/78 suhteessa toimihenkilölain 2 a §:n 2 momenttiin, tuomio Ingeniørforeningen i Danmark (C-515/13, EU:C:2015:115).

5 — Jäljempänä työsyryntälaki.

6 — Asia 96/2013 ym. (UfR 2014.1119).

työnantajan maksamaan vanhuuseläkkeeseen sen järjestelmän perusteella, johon hän oli liittynyt ennen kuin hän täytti 50 vuotta, toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin kansallisen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisen tulkinnan perusteella hänellä ei kuitenkaan ollut oikeutta kyseiseen korvaukseen, vaikka hän irtisanomisensa jälkeen pysyikin työelämässä.

13. Maaliskuussa 2012 Dansk Formands Forening nosti Rasmussenin nimissä Ajosia vastaan kanteen, jossa vaadittiin toimihenkilölain 2 a §:n 1 momentissa säädettyä kolmen kuukauden palkkaa vastaavaa irtisanomiskorvausta. Kyseinen ammattijärjestö vetosi tässä yhteydessä tuomioon Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600).

14. Sø- og Handelsretten (meri- ja kauppaoikeus) hyväksyi 14.1.2014 tällä välin menehtyneen Rasmussenin kuolinpesän esittämän vaatimuksen kyseisen irtisanomiskorvauksen maksamisesta. Kyseinen tuomioistuin katsoi, että tuomion Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) perusteella toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentti oli direktiivin 2000/78 vastainen, ja totesi, että tämän säännöksen aiempi kansallinen tulkinta oli ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevan unionin oikeuden yleisen periaatteen vastainen.

15. Ajos valitti tästä tuomiosta Højesteretiin (korkein oikeus). Valituksensa tueksi se vetoaa siihen, että toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin tulkitseminen tuomion Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) mukaisesti merkitsisi *contra legem* -tulkintaa. Lisäksi se vetoaa siihen, ettei tämän lain 2 a §:n 3 momentin kaltaista selkeää ja kiistatonta säännöstä voida jättää soveltamatta ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevan unionin yleisen oikeusperiaatteen perusteella, sillä muutoin voitaisiin loukata oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita.

16. Rasmussenin kuolinpesä vaatii edelleen irtisanomiskorvauksen maksamiseen velvoittamista toimihenkilölain 2 a §:n 1 momentin nojalla ja korvausta syrjintälain 7 §:n nojalla.

17. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessään Højesteret (korkein oikeus) toteaa tuomiosta Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33) ilmenevän, että direktiivin säännöksillä ei voida katsoa olevan välitöntä oikeusvaikutusta yksityisten välisissä oikeussuhteissa. Yksityisten välisessä oikeusriidassa kansallisen oikeuden säännöksen ja direktiivin välinen mahdollinen ristiriita pitäisi ratkaista tulkitsemalla kansallisen oikeuden säännöstä yhdenmukaisesti direktiivin kanssa. Yhdenmukaisen tulkinnan periaatteella on kuitenkin rajansa, eikä se voi olla perusteena kansallisen oikeuden *contra legem* -tulkinnalle. Kansallisen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti esillä olevassa asiassa direktiivin kanssa yhdenmukainen tulkinta toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentista merkitsisi nimenomaan *contra legem* -tulkintaa.

18. Näin ollen on tutkittava, voidaanko ikään perustuvan syrjinnän kiellon kaltaiseen unionin oikeuden yleiseen periaatteeseen vedota yksityistä työnantajaa vastaan, jotta tämä maksaisi Tanskan oikeudessa säädetyn irtisanomiskorvauksen, vaikka tämä työnantaja on kyseisen oikeuden mukaan vapautettu tästä velvollisuudesta. Tässä mielessä esillä olevaan asiaan liittyy myös kysymys siitä, missä määrin unionin oikeuden kirjoittamaton periaate voi estää yksityistä oikeussubjektia vetoamasta kansallisen lain säännökseen.

19. Tätä tarkastelua varten on selvitettävä, onko ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteella tältä osin sama sisältö ja sama ulottuvuus kuin direktiivillä 2000/78 vai säädetäänkö tässä direktiivissä kyseisestä periaatteesta seuraavaa suojaa laajempi suoja ikään perustuvaa syrjintää vastaan.

20. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy myös, voidaanko ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatetta soveltaa välittömästi yksityisten välisissä oikeussuhteissa, kuten tuomiosta Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709) ja tuomiosta Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21) käy ilmi, ja miten kyseistä periaatetta ja sen välitöntä soveltamista on arvioitava suhteessa oikeusvarmuuden periaatteeseen ja siihen liittyvään luottamuksensuojan periaatteeseen.

21. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy niin ikään, onko unionin oikeuden mukaista, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa kansallinen tuomioistuin arvioi ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatetta suhteessa oikeusvarmuuden periaatteeseen ja luottamuksensuojan periaatteeseen ja päättää, että oikeusvarmuuden periaate on ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteeseen nähden ensisijainen ja että siksi työnantajan ei kansallisen lainsäädännön mukaisesti tarvitse maksaa irtisanomiskorvausta.

22. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy vielä, voidaanko tässä arvioinnissa ottaa huomioon se, että työntekijä voi mahdollisesti vaatia Tanskan valtiolta korvausta siitä, että Tanskan lainsäädäntö on yhteensoveltumaton unionin oikeuden kanssa.

23. Näissä olosuhteissa Højesteret (korkein oikeus) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskeva unionin oikeuden yleinen periaate esteenä Tanskan lainsäädännön kaltaiselle säännöstölle, jonka mukaan työntekijöillä ei ole oikeutta irtisanomiskorvaukseen, jos heillä on oikeus työnantajan maksamaan vanhuuseläkkeeseen sellaisen eläkejärjestelmän perusteella, johon he ovat liittyneet ennen kuin he ovat täyttäneet 50 vuotta, ja jos näin on, vaikuttaako asiaan se, päättävätkö työntekijät pysyä työmarkkinoilla vai jäädä eläkkeelle?
- 2) Onko unionin oikeuden mukaista, että työntekijän ja yksityisen työnantajan välisessä asiassa, jonka kohteena on irtisanomiskorvauksen maksaminen silloin, kun työnantajalla kansallisen lainsäädännön nojalla ensimmäisessä kysymyksessä kuvatun mukaisesti ei ole korvauksen maksamisvelvollisuutta, mutta tämä tilanne ei ole yhteensoveltuva ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevan unionin oikeuden yleisen periaatteen kanssa, tanskalainen tuomioistuin arvioi periaatetta ja sen välitöntä oikeusvaikutusta suhteessa oikeusvarmuuden periaatteeseen ja siihen liittyvään luottamuksensuojan periaatteeseen sekä päätyy arviointinsa perusteella siihen tulokseen, että oikeusvarmuuden periaate on ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteeseen nähden ensisijainen, ja siksi työnantajan ei kansallisen lainsäädännön mukaisesti tarvitse maksaa irtisanomiskorvausta? Lisäksi halutaan selvittää, onko sen mahdollisuuden huomioon ottaminen merkityksellistä, että työntekijä voi tietyissä olosuhteissa vaatia valtiolta korvausta, jos Tanskan lainsäädäntö on yhteensoveltumaton unionin oikeuden kanssa.”

III Asian tarkastelu

24. Ennen kuin tarkastellaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksiä, on tuotava esille, mitä unionin tuomioistuin totesi tuomiossaan Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600).

25. Tässä tuomiossa unionin tuomioistuinta pyydettiin ottamaan kantaa siihen, oliko direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan työntekijät, joilla on oikeus vanhuuseläkkeeseen, jota heidän työnantajansa maksaa sen eläkejärjestelmän nojalla, johon työntekijät ovat liittyneet ennen kuin he ovat täyttäneet 50 vuotta, pelkästään tällä perusteella eivät voi saada erityistä irtisanomiskorvausta, jonka tarkoituksena on tukea yli 12 vuotta yrityksen palveluksessa olleiden työntekijöiden työhön paluuta.

26. Toimihenkilölain 2 a §:n 1 momentista ilmenee, että toimihenkilöllä, joka on ollut yhtäjaksoisesti 12, 15 tai 18 vuotta saman työnantajan palveluksessa, on oikeus irtisanomiskorvaukseen. Tämän lain 2 a §:n 3 momentissa säädetään tästä poiketen, että jos toimihenkilö saa palvelussuhteensa päättyessä työnantajansa maksamaa vanhuuseläkettä ja on liittynyt kyseiseen eläkejärjestelmään ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta, irtisanomiskorvausta ei makseta.

27. On huomattava, että Tanskan lainsäädäntöä esitellessään unionin tuomioistuin mainitsee Vestre Landsretin (Länsi-Tanskan ylioikeus) esittämän täsmennyksen, jonka mukaan ”oikeutta erityiseen irtisanomiskorvaukseen ei ole kansallisen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun yksityinen eläkejärjestelmä, jota työnantaja on rahoittanut, mahdollistaa vanhuuseläkkeen maksamisen palvelussuhteen päättyessä, ja näin on, vaikka työntekijä ei haluaisikaan käyttää kyseistä eläkeoikeutta”.⁷

28. Unionin tuomioistuin katsoi, että kyseiseen kansalliseen säännöstöön sisältyy erilainen kohtelu, joka pohjautuu välittömästi direktiivin 2000/78 1 artiklassa ja 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun ikää koskevaan perusteeseen.⁸ Se katsoi, että pitkään yrityksen palveluksessa olleiden työntekijöiden suojelun ja heidän työhön paluunsa tukemisen tavoitteen, johon pyritään erityisellä irtisanomiskorvauksella, voidaan lähtökohtaisesti katsoa oikeuttavan tällaisen ikään perustuvan erilaisen kohtelun.⁹

29. Unionin tuomioistuin katsoi lisäksi, että ”erityisen irtisanomiskorvauksen saamisen rajaaminen ainoastaan työntekijöihin, joilla ei ole irtisanomishetkellä oikeutta saada vanhuuseläkettä, jota heidän työnantajansa on rahoittanut, ei vaikuta kohtuuttomalta siihen lainsäätäjän tavoitteeseen nähden, joka on antaa tehostettua suojaa työntekijöille, joiden voi olla vaikea siirtyä uuteen työsuhteeseen palveluaikansa pituuden vuoksi”.¹⁰ Unionin tuomioistuin toi myös esille, että ”[toimihenkilölain] 2 a §:n 3 momentti antaa myös mahdollisuuden rajoittaa väärinkäyttömahdollisuuksia, jotka liittyvät siihen, että työntekijä, joka aikoo jäädä eläkkeelle, käyttää hyväkseen korvausta, jonka tarkoituksena on tukea häntä uuden työn etsimisessä”.¹¹ Unionin tuomioistuin päätteli tästä, että tämä säännös ”ei vaikuta ilmeisen epäasianmukaiselta lainsäätäjän tavoitteleman oikeutetun työllisyyspoliittisen päämäärän saavuttamiseksi”.¹²

30. Tämän jälkeen unionin tuomioistuin tarkisti, ylittääkö kyseinen toimenpide sen, mikä on tarpeen lainsäätäjän tavoitteleman päämäärän saavuttamiseksi. Se teki tässä tarkoituksessa seuraavan erottelun.

31. Yhtäältä unionin tuomioistuin katsoi toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin sanamuodon perusteella, että tämä säännös ”ei ylitä sitä, mikä on tarpeen pyrittäessä tavoitteisiin, jotka sillä pyritään sovittamaan yhteen, siltä osin kuin siinä suljetaan pois erityisen irtisanomiskorvauksen maksaminen työntekijöille, jotka saavat työnantajaltaan vanhuuseläkettä irtisanomishetkestä lähtien”.¹³

32. Toisaalta unionin tuomioistuin otti huomioon Vestre Landsretin (Länsi-Tanskan ylioikeus) esittämän täsmennyksen toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentille kansallisessa vakiintuneessa oikeuskäytännössä annetusta merkityksestä, sillä tässä oikeuskäytännössä rinnastetaan tosiasiallisesti vanhuuseläkettä työnantajaltaan saavat henkilöt niihin, joilla on oikeus saada tällaista eläkettä. Unionin tuomioistuin katsoi tältä osin, että ”koska [toimihenkilölain] 2 a §:n 3 momentti ei mahdollista erityisen irtisanomiskorvauksen maksamista työntekijälle, jolla on oikeus saada työnantajansa maksamaa vanhuuseläkettä mutta joka haluaa kuitenkin luopua väliaikaisesti tällaisesta eläkkeestä jatkaakseen työuraansa, se johtaa tällaisessa tilanteessa olevien työntekijöiden oikeutettujen etujen kohtuuttomaan heikentymiseen ja ylittää siten sen, mikä on tarpeen kyseisen säännöksen sosiaalipoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi”.¹⁴ Unionin tuomioistuimen mukaan kyseisestä säännöksestä johtuvaa erilaista kohtelua ei siten voida perustella direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdan nojalla.¹⁵

7 — Tuomio Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600, 9 kohta).

8 — Ibid., tuomion 24 kohta.

9 — Ibid., tuomion 31 kohta.

10 — Ibid., tuomion 34 kohta.

11 — Ibid.

12 — Tuomio Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600, 35 kohta).

13 — Ibid., tuomion 40 kohta.

14 — Ibid., tuomion 47 kohta.

15 — Ibid., tuomion 48 kohta.

33. Tanskan hallitus tuo huomautuksissaan esille, että tuomio Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) koski työntekijän ja julkishallinnon työnantajan välistä suhdetta, toisin sanoen vertikaalista suhdetta. Kyseinen hallitus päätelee tästä, että unionin tuomioistuin ei siten ole ottanut tässä tuomiossa kantaa siihen, voidaanko unionin oikeuden perusteella toimihenkilölain 2 a §:n 3 momenttia edelleen soveltaa työntekijän ja yksityisen työnantajan välisessä puhtaasti horisontaalisessa suhteessa siitä huolimatta, että sitä ei sovelleta työntekijöiden ja julkishallinnon työnantajien välisissä suhteissa.

34. Mielestäni tuomiosta Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) voidaan yleisesti päätellä, että toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin kansalliset tuomioistuimet ovat sitä tulkinneet, on yhteensoveltumaton direktiivin 2000/78 2 artiklan ja 6 artiklan 1 kohdan kanssa. Vaikka kyseisen tuomion taustalla olevan oikeusriidan asianosaisina olivat työntekijä ja julkishallinnon työnantaja, siitä seuraa, että tätä kansallista säännöstä ei yksinkertaisesti voida soveltaa työntekijöiden ja työnantajien välisissä suhteissa, sovellettiinpa näihin suhteisiin sitten julkisoikeutta tai yksityisoikeutta. Päinvastainen kanta johtaisi kyseisen tuomion merkityksen rajaamiseen yhteen ainoaan oikeussuhteiden luokkaan eli julkisoikeudellisiin suhteisiin.

35. Unionin tuomioistuimen tuomiossa Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) antaman direktiivin 2000/78 tulkinnan avulla on siten voitu tuoda esille syyt, joiden vuoksi toimihenkilölain 2 a §:n 3 momenttia, sellaisena kuin kansalliset tuomioistuimet ovat sitä tulkinneet, on pidettävä direktiivin 2000/78 vastaisena. Nämä syyt ovat edelleen olemassa kyseessä olevan oikeussuhteen luonteesta riippumatta, sovelletaanpa siihen sitten julkisoikeutta tai yksityisoikeutta.

36. Unionin tuomioistuimen tässä tuomiossa omaksuman ratkaisun soveltamiseen yksityisten välisissä oikeusriidoissa liittyy kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä tiettyjä vaikeuksia, joiden vuoksi ennakkoratkaisupyyntö on esitetty.

37. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan unionin tuomioistuimen näin omaksuman ratkaisun soveltaminen ei ole ongelmallista, kun työnantaja on julkisoikeudellinen oikeushenkilö. Tällaisessa tapauksessa toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin ja direktiivin 2000/78 välinen ristiriita voidaan sen mukaan ratkaista sillä, että työntekijä voi vedota tähän direktiiviin ja sen säännöksiin, kunhan ne ovat ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, jolloin toimihenkilölain 2 a §:n 3 momenttia voidaan jättää soveltamatta konkreettisessa yksittäistapauksessa.

38. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sen sijaan yksityisten välisissä suhteissa direktiivin säännöksillä ei voida katsoa olevan välitöntä oikeusvaikutusta. Se toteaa, että tällaisessa yhteydessä kansallisen oikeuden säännöksen ja direktiivin mahdollinen ristiriita voidaan mahdollisuuksien mukaan ratkaista tulkitsemalla kyseessä olevaa kansallista säännöstä kyseisen direktiivin kanssa yhdenmukaisella tavalla, jolloin näiden kahden normin välinen ilmeinen ristiriita pienenee. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää kuitenkin, että tällä yhdenmukaisen tulkinnan periaatteella on tietyt rajat ja ettei se voi olla perusteena kansallisen oikeuden *contra legem*-tulkinnalle.

39. Kyseisen tuomioistuimen mukaan esillä olevassa asiassa on kyse tällaisesta rajasta, minkä vuoksi tuomioon Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709) ja tuomioon Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21) perustuvan oikeuskäytännön mukaisesti on turvauduttava ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteeseen pääasiassa kyseessä olevan, kahden yksityisen välisen oikeusriidan ratkaisemiseksi. Tähän periaatteeseen turvautumiseen liittyy ongelma, joka koskee sen arvioimista ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa suhteessa oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteisiin.

40. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen päättely, jota se on seurannut muotoillakseen kysymyksensä, näyttää vastaavan ainakin osittain unionin tuomioistuimen viimeisintä oikeuskäytäntöä, joka koskee ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen soveltamista yksityisten välisissä oikeusriidoissa. Tämän oikeuskäytännön mukaisesti voidaan turvautua yleiseen oikeusperiaatteeseen,

kun otetaan huomioon, että unionin tuomioistuin on jatkuvasti kieltäytynyt tunnustamasta direktiiveille horisontaalista välitöntä oikeusvaikutusta. Kun kyse on yksityisten välisestä oikeusriidasta, unionin tuomioistuin on vakiintuneesti katsonut, että direktiivillä ei sellaisenaan voida luoda velvoitteita yksityiselle oikeussubjektille eikä siihen näin ollen sellaisenaan voida vedota tällaista henkilöä vastaan.¹⁶

41. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa myös, että direktiivit eivät ole täysin vailla vaikutusta yksityisten välisissä oikeusriidoissa. Kansallisten tuomioistuinten velvollisuus tulkita kansallista oikeuttaan direktiivien sisällön ja tavoitteiden mukaisesti mahdollistaa sen, että direktiivien vaikutus voi ulottua välillisesti tällaisiin oikeusriitoihin.

42. Kansallisen tuomioistuimen tehtävästä silloin, kun sen on ratkaistava yksityisten välinen oikeusriita, jossa ilmenee, että kyseinen kansallinen lainsäädäntö on unionin oikeuden vastainen, unionin tuomioistuin on todennut, että ”kansallisten tuomioistuinten asiana on turvata unionin oikeuden oikeussääntöihin perustuva yksityisten oikeussuoja ja taata mainittujen säännösten täysi vaikutus”.¹⁷ Lisäksi ”direktiivistä jäsenvaltioille seuraava velvoite saavuttaa direktiivissä säädetty tulos sekä niiden velvoite toteuttaa kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia tämän velvoitteen täyttämisen varmistamiseksi, sitovat kuitenkin kaikkia jäsenvaltioiden viranomaisia, myös tuomioistuimia niiden toimivallan rajoissa”.¹⁸

43. Tästä seuraa, että ”kun kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista lainsäädäntöä, niiden on – – tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle kyseisen direktiivin sanamuodon ja päämäärän mukaisesti, jotta sillä tarkoitettu tulos saavutettaisiin ja siten noudatettaisiin SEUT 288 artiklan kolmatta kohtaa. Tämä velvollisuus tulkita kansallista oikeutta yhdenmukaisesti direktiivin kanssa on nimittäin erottamaton osa EUT-sopimuksella luotua järjestelmää, sillä näin kansalliset tuomioistuimet voivat toimivaltansa rajoissa varmistaa unionin oikeuden täyden tehokkuuden, kun ne ratkaisevat käsiteltäväkseen saatettuja asioita.”¹⁹

44. Kyseinen yhdenmukaista tulkintaa koskeva velvollisuus koskee kansallisen oikeuden säännöksiä kokonaisuudessaan,²⁰ kansallinen oikeuskäytäntö mukaan lukien.²¹

45. Oikeuskäytännössä on myös täsmennetty, että ”mikäli kansallisessa oikeudessa, siinä hyväksytyjen tulkintatapojen mukaan, sallitaan eräissä tilanteissa joko kansallisen oikeuden säännöksen sellainen tulkinta, että ristiriita kansallisen oikeuden jonkin toisen säännöksen kanssa voidaan välttää, tai se, että ensin mainitun säännöksen soveltamisalaa rajoitetaan soveltamalla sitä ainoastaan siinä määrin kuin se on yhteensopiva mainitun toisen säännöksen kanssa, tuomioistuimella on velvollisuus soveltaa näitä samoja tulkintatapoja direktiivillä tavoitellun lopputuloksen saavuttamiseksi”.²²

46. Vaatimus yhdenmukaisesta tulkinnasta edellyttää siten, että ”kansalliset tuomioistuimet tekevät toimivaltansa rajoissa kaiken mahdollisen ottamalla huomioon kansallisen oikeuden kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksytyjä tulkintatapoja taatakseen kyseessä olevan direktiivin täyden tehokkuuden ja päätyäkseen ratkaisuun, joka on direktiivillä tavoitellun päämäärän mukainen”.²³

16 — Ks. mm. tuomio Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. vastaavasti myös tuomio Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 — Ks. mm. tuomio Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

18 — Ibid., tuomion 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

19 — Ks. mm. tuomio Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

20 — Ks. mm. tuomio Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 — Tuomio Centrosteel (C-456/98, EU:C:2000:402, 17 kohta).

22 — Ks. mm. tuomio Mono Car Styling (C-12/08, EU:C:2009:466, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 — Ks. mm. tuomio Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

47. Vasta tilanteessa, jossa kansallisten tuomioistuinten on mahdotonta toteuttaa tällaista direktiivin 2000/78 kanssa yhdenmukaista kansallisen oikeuden tulkintaa, ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteesta tulee viitenormi, jonka avulla voidaan ratkaista yksityisten väliset oikeusriidat tekemällä tyhjäksi unionin oikeuden vastaisen kansallisen oikeuden soveltaminen. Tällä periaatteella lievennetään tällöin direktiivin 2000/78 välittömän horisontaalisen oikeusvaikutuksen puuttumista sekä sitä, että kansallisten tuomioistuinten on mahdotonta tulkita kansallista oikeuttaan yhdenmukaisesti tämän direktiivin kanssa. On myös huomattava, että unionin tuomioistuin on kaikkein uusimmassa oikeuskäytännössään tuonut selvästi esille, että sen mielestä yhdenmukaista tulkintaa koskevalle velvollisuudelle on annettava etusija-asema.²⁴

48. Ennen kuin kansalliset tuomioistuimet turvautuvat ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteeseen viimeisenä keinona ratkaista unionin oikeuden ja kansallisen oikeuden välisiä ristiriitoja, niiden on siten asianmukaisesti tarkistettava, että niiden kansallista oikeutta ei voida tulkita yhdenmukaisesti direktiivin 2000/78 kanssa.

49. Unionin tuomioistuin on tältä osin täsmentänyt, että tällä periaatteella, jonka mukaan kansallista oikeutta on tulkittava yhdenmukaisesti direktiivin kanssa, on tietyt rajat. Kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta tukeutua direktiivin sisältöön ja tarkoitukseen, kun se tulkitsee ja soveltaa asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä, rajoittavat ”oikeusvarmuuden periaatteen kaltaiset yleiset oikeusperiaatteet niin, ettei se voi olla perusteena kansallisen oikeuden *contra legem* -tulkinnalle”.²⁵

50. Näin ollen ainoastaan siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin toteaa sille esitettyjen huomautusten perusteella, että kansallista tuomioistuinta vastaan on tullut tällainen raja, se tulkitsee tuomiossaan *Kücükdeveci* (C-555/07, EU:C:2010:21) noudattamansa menettelytavan mukaisesti yleistä oikeusperiaatetta, joka johdetun oikeuden säännöksellä on tarkoitus konkretisoida. Mikäli tämä periaate ja kansallinen oikeus ovat keskenään ristiriidassa, unionin tuomioistuin ilmoittaa kansalliselle tuomioistuimelle, että kyseiseen periaatteeseen voidaan vedota yksityisten välisessä oikeusriidassa, jotta unionin oikeuden vastainen kansallinen säännös voidaan jättää soveltamatta.

51. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo esillä olevassa asiassa, että se ei voi tulkita kansallista oikeuttaan direktiivin 2000/78 mukaisesti ilman, että se päätyisi kansallisen oikeuden *contra legem* -tulkintaan.

52. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisen oikeuden tulkinta kuuluu yksinomaan kansallisille tuomioistuimille.²⁶ Niiden tehtävänä on siten viime kädessä päättää, voidaanko niiden kansallista oikeutta tulkita unionin oikeuden mukaisesti.

53. Katson kuitenkin, että jos unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön yhteydessä esitetyistä perusteluista ilmenee, että ainoa peruste, joka estää kansallisen oikeuden tulkitsemisen unionin oikeuden mukaisella tavalla on unionin oikeuden vastaisen kansallisen vakiintuneen oikeuskäytännön olemassaolo, unionin tuomioistuimen on ilmoitettava kansalliselle tuomioistuimelle, voiko se ottaa tällaisen perusteen huomioon vai ei. Toisin sanoen unionin tuomioistuin toimii nähdäkseni täysin toimivaltansa rajoissa, kun se täsmentää, mikä merkitys sen itse asettamalle rajalle, joka koskee yhdenmukaista tulkintaa koskevaa velvollisuutta, eli *contra legem* -tulkinnalle on annettava. Unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisen yhteistyön henki, joka on SEUT 267 artiklan

24 — Ibid., tuomion 23 kohta, jossa unionin tuomioistuin totesi aluksi, että ”kysymys siitä, onko kansallisen oikeuden säännös jätettävä soveltamatta siltä osin kuin se on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, tulee esiin vain, jos tätä säännöstä ei ole mahdollista tulkita unionin oikeuden mukaisesti”. Ks. tältä osin Simon, D., ”La panacée de l’interprétation conforme: injection homéopathique ou thérapie palliative?”, *De Rome à Lisbonne: les juridictions de l’Union européenne à la croisée des chemins – Mélanges en l’honneur de Paolo Mengozzi*, Bruylant, Bryssel, s. 279. Tämän kirjoittajan mukaan ”unionin tuomioistuin antaa direktiivin kanssa yhdenmukaista tulkintaa koskevalle menettelytavalle yhä selvemmin eräänlaisen teknisen etusija-aseman suhteessa muihin ensisijaisuuden sovelluksiin” (s. 298).

25 — Ks. mm. tuomio *Mono Car Styling* (C-12/08, EU:C:2009:466, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. vastaavasti myös tuomio *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 — Ks. mm. tuomio *Adeneler ym.* (C-212/04, EU:C:2006:443, 103 kohta) ja tuomio *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587, 34 kohta).

ennakkoratkaisumenettelyn taustalla, sekä tämän menettelyn tehokas vaikutus ja unionin oikeuden tehokas soveltaminen edellyttävät siis, että unionin tuomioistuin ilmoittaa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle, miten sen on toimittava estääkseen yhdenmukaista tulkintaa koskevalle velvollisuudelle asetetun, *contra legem* -tulkinnan muodostaman rajan epäasianmukaisen käytön.

54. Tästä syystä kehotan unionin tuomioistuinta tutkimaan tarkoin perusteet, joiden vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että se ei voi tulkita kansallista oikeuttaan direktiivin 2000/78 mukaisesti.

55. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nimenomaisesti toteaa, kansallisessa vakiintuneessa oikeuskäytännössä, josta viimeisin osoitus on sen 17.1.2014 antama tuomio,²⁷ toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentti on ymmärretty niin, ettei työntekijä ole oikeutettu saamaan irtisanomiskorvausta, jos hänellä on oikeus työnantajan maksamaan vanhuuseläkkeeseen sellaisen eläkejärjestelmän perusteella, johon hän on liittynyt ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta, riippumatta siitä, onko hän päättänyt luopua eläkkeestään väliaikaisesti jatkaakseen työuraansa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että näissä olosuhteissa toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin tulkinta, joka tekisi tästä säännöksestä direktiivin 2000/78 mukaisen, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut tuomiossaan *Ingeniørforeningen i Danmark* (C-499/08, EU:C:2010:600), merkitsisi *contra legem* -tulkintaa.

56. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on lähtenyt tästä olettamasta ja keskittynyt kysymyksiään laatiessaan ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen ulottuvuuteen yksityisten välisissä oikeusriidoissa.

57. Näin ollen on tutkittava, onko tämä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen oletama oikea.

58. Rasmussenin kuolinpesä vetoaa huomautuksissaan ennen kaikkea siihen, että yhdenmukaisen tulkinnan perusteella on konkreettisesti mahdollista, että toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentti ja direktiivissä 2000/78 tarkoitettu ikään perustuvan syrjinnän kiello ovat samanaikaisesti voimassa.

59. Rasmussenin kuolinpesä täsmentää tältä osin, että kansallisessa oikeuskäytännössä toimihenkilölain 2 a §:n 3 momenttia on tulkittu siten, että ilmaisulla ”saa” (”vil oppebære”) tarkoitetaan ”voi saada” (”kan oppebære”). Tämän tulkinnan taustalla on ajatus, jonka mukaan sen, haluaako irtisanottu työntekijä nostaa vanhuuseläkettään ja siten menettää oikeutensa irtisanomiskorvaukseen vai lykätä vanhuuseläkettään ja säilyttää siten oikeuden irtisanomiskorvaukseen, ei pidä riippua pelkästään työntekijän sattumanvaraisesta tahdosta. Tuomioistuimet ovat siten ottaneet huomioon kansallisen lainsäätäjän oletetun tahdon vahvistaa objektiivinen kriteeri ajankohdalle, jona irtisanomiskorvausta koskeva saatava lakkaa sen oikeuden perusteella, joka työntekijällä on saada vanhuuseläkettä palvelussuhteen päättyessä.

60. Rasmussenin kuolinpesä kiistää ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen arvioinnin, jonka mukaan toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin tulkinta, joka tekisi tästä säännöksestä direktiivin 2000/78 mukaisen, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut tuomiossaan *Ingeniørforeningen i Danmark* (C-499/08, EU:C:2010:600), merkitsisi *contra legem* -tulkintaa, sillä tämän kuolinpesän mukaan tällainen direktiivin kanssa yhdenmukainen tulkinta tehtäisiin vain kyseisen säännöksen sanamuodon puitteissa.

61. Rasmussenin kuolinpesä viittaa tältä osin julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotukseen *Ingeniørforeningen i Danmark* (C-499/08, EU:C:2010:248). Julkisasiamies Kokott palautti ratkaisuehdotuksensa 84 kohdassa mieleen säännön, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin on yksin toimivaltainen tulkitsemaan kansallista lainsäädäntöä, ja totesi, että ”direktiivin [2000/78] mukainen

27 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 6.

tulkinta [vaikutti hänestä] täysin mahdolliselta [esillä olleessa] asiassa”. Kantansa tueksi hän totesi, että ”[toimihenkilölain] 2 a §:n 3 momenttiin sisältyvän poikkeussäännöksen tähänastinen tiukka soveltaminen perustuu joka tapauksessa ainoastaan sen Tanskan oikeuskäytännön mukaiseen tulkintaan. Säännöksen sanamuoto – – voitaisiin myös ymmärtää siten, että säännöksen soveltamisalaan kuuluvat ainoastaan henkilöt, jotka *tosiasiallisesti saavat* vanhuuseläkettä, eikä sillä tarkoitettaisi väistämättä myös henkilöitä, joilla on ainoastaan *mahdollisuus saada* vanhuuseläkettä”.

62. Euroopan komissio toteaa huomautuksissaan samansuuntaisesti, vaikka se ei esitä yksityiskohtaisempia perusteluja tälle kannalle, että kansallisesta oikeuskäytännöstä seuraava tulkinta ei välttämättä perustu toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin sanamuotoon, sillä ilmaisu ”saa” voidaan yhtä hyvin ymmärtää siten, että työntekijä menettää oikeutensa irtisanomiskorvaukseen ainoastaan siinä tapauksessa, että hän tosiasiallisesti käyttää oikeuttaan saada vanhuuseläkettä.

63. Huomattakoon vielä, että tuomioon Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) johtaneessa asiassa esittämässään huomautuksissa Tanskan hallitus ei itse näyttänyt pitävän mahdollisena toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin tulkintaa, joka olisi direktiivin 2000/78 mukainen. Se totesi, että vaikka unionin tuomioistuin ei hyväksyisi sen silloin esittämää kantaa, jonka mukaan sen kansallinen oikeus ja tämä direktiivi olivat yhteensopivia, ”kansallisen tuomioistuimen pitäisi tarkistaa, voiko se tulkittaessaan toimihenkilölain 2 a §:n 3 momenttia direktiivin [2000/78] mukaisesti päätyä lopputulokseen, joka pysyy [tämän] direktiivin rajoissa, ilman että sen täytyisi todeta, että [tätä säännöstä] ei voida soveltaa julkishallinnon työnantajien ja niiden työntekijöiden välisissä suhteissa”.²⁸

64. Tämä ehdotus on nähdäkseni täysin asianmukainen, koska yhdenmukaista tulkintaa koskevan tekniikan avulla voidaan sekä tuomioon Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) johtaneen asian että nyt esillä olevan asian yhteydessä rajoittaa toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin sisältö siihen, mikä ilmenee nimenomaisesti tämän säännöksen sanamuodosta. Ratkaisu, jossa kyseinen säännös jätetään kokonaan soveltamatta, ei sen sijaan olisi asianmukainen, sillä kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin osoitti direktiivin 2000/78 kanssa yhteensopivattomaksi ainoastaan tulkinnan, jonka kansalliset tuomioistuimet olivat tehneet toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentista.

65. Kuten edellä on todettu, tuomiosta Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) ei todellisuudessa seuraa, että toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin sanamuoto sinänsä olisi direktiivin 2000/78 vastainen. Tässä tuomiossa unionin tuomioistuin päinvastoin myöntää, että tämä säännös voidaan luettuna suppeassa merkityksessään oikeuttaa työsuhdeturvaan liittyvällä tavoitteella. Unionin tuomioistuin pitää direktiivin 2000/78 vastaisena sitä, että oikeuskäytännössä tämä sääntö on ulotettu koskemaan työntekijöitä, jotka voivat saada vanhuuseläkettä, tarkistamatta, että he todella saavat sitä. Unionin tuomioistuimen päättely on tausta-ajatukseltaan sellainen, että kansallisen normin, sellaisena kuin kansalliset tuomioistuimet ovat sitä tulkinneet, johdonmukaisuus kyseenalaistuu: Miksi evätä työntekijöiltä, jotka luopuvat väliaikaisesti vanhuuseläkkeestään jatkaakseen työuraansa, toimenpide, jonka nimenomaisena tarkoituksena on auttaa heitä työnhaussa?

66. Tässä yhteydessä se, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tulkitsee kansallista oikeutta tavalla, joka on direktiivin 2000/78 mukainen, on sopivin keino ratkaista tämän oikeuden ja unionin oikeuden välinen ristiriita, siltä osin kuin sillä voidaan tehdä tyhjäksi kansallisessa oikeuskäytännössä toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentille annettu merkitys, joka on tämän direktiivin vastainen, ja antaa tälle kansalliselle säännökselle merkitys, joka paitsi vastaa sen sanamuotoa, on myös yhdenmukainen kyseisen direktiivin kanssa.

67. Tältä osin on määritettävä tarkoin, mitä tilanne, jossa direktiivin kanssa yhdenmukainen tulkinta on mahdoton, kattaa, ja tarkemmin, mitä *contra legem* -tulkinta tarkoittaa.

²⁸ — 42 kohta.

68. Latinankielinen ilmaisu ”contra legem” tarkoittaa kirjaimellisesti ”vastoin lakia”. Contra legem -tulkinta on mielestäni ymmärrettävä tulkinnaksi, joka on kyseessä olevan kansallisen säännöksen sanamuodon vastainen. Toisin sanoen kansallinen tuomioistuin törmää contra legem -tulkintaa koskevaan esteeseen, kun kansallisen säännöksen selvää ja yksiselitteistä sanamuotoa ei voida sovittaa yhteen direktiivin sanamuodon kanssa. Unionin tuomioistuin on siten katsonut, että contra legem -tulkinta rajoittaa yhdenmukaista tulkintaa koskevaa velvollisuutta, sillä se ei voi edellyttää kansallisten tuomioistuinten täyttävän tulkintatehtävänsä niin pitkälle, että ne asettuisivat lainsäädäntövallan sijaan.

69. Kuten edellä on todettu, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei selvästikään ole tällaisessa tilanteessa. Tilanteessa, jossa se tulkitsee toimihenkilölain 2 a §: 3 momenttia direktiivin 2000/78 mukaisesti, sen ei tarvitsisi mitenkään kirjoittaa uudelleen tätä kansallista säännöstä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei siten loukkaisi kansallisen lainsäätäjän toimivaltaa.

70. Yhdenmukaisen tulkinnan noudattaminen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa merkitsee ainoastaan, että sen on muutettava oikeuskäytäntöään, jotta unionin tuomioistuimen tuomiossaan Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) antamaa direktiivin 2000/78 tulkintaa sovellettaisiin täysimääräisesti kansallisessa oikeusjärjestyksessä paitsi julkisoikeuden, myös yksityisoikeuden alaan kuuluvissa työnantajien ja työntekijöiden välisissä suhteissa.

71. Velvoittaessaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen muuttamaan oikeuskäytäntöään unionin tuomioistuin ei millään tavoin velvoita tätä tuomioistuinta ylittämään toimivaltaansa. Unionin tuomioistuin muistuttaa kyseistä tuomioistuinta sen olennaisesta tehtävästä ”turvata unionin oikeuden oikeussääntöihin perustuva yksityisten oikeussuoja ja taata mainittujen säännösten täysi vaikutus”.²⁹ Unionin tuomioistuin muistuttaa tätä myös, että ”direktiivistä jäsenvaltioille seuraava velvoite saavuttaa direktiivissä säädetty tulos sekä niiden velvoite toteuttaa kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia tämän velvoitteen täyttämisen varmistamiseksi, sitovat kuitenkin kaikkia jäsenvaltioiden viranomaisia, myös tuomioistuimia niiden toimivallan rajoissa”.³⁰

72. Oikeuskäytäntöön perustuvaa estettä ei näin ollen voida verrata esteeseen, joka johtuu sellaisen kansallisen säännöksen olemassaolosta, jonka sanamuotoa ei voida sovittaa yhteen jonkin unionin oikeuden normin kanssa. Tässä viimeksi mainitussa tilanteessa kansallinen tuomioistuin ei nimittäin voi poistaa estettä, sillä muutoin se asettuisi lainsäädäntövallan sijaan kirjoittamalla kyseessä olevan säännöksen uudelleen.

73. Totean vielä, että jos hyväksyttäisiin se, että unionin oikeuden vastaisen kansallisen vakiintuneen oikeuskäytännön olemassaolo voi olla esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstä unionin oikeuden mukaisesti, tähän unionin oikeuden ja kansallisten oikeuksien välisten ristiriitojen ratkaisutekniikkaan liittyviä mahdollisuuksia vähennettäisiin rajusti.

74. Katson lisäksi, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa oikeusvarmuuden periaate tai luottamuksensuojan periaate eivät ole esteenä sille, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin noudattaa toimihenkilölain 2 a §:n 3 momentin tulkintaa, joka on direktiivin 2000/78 mukainen.

75. Konkreettisemmin todettuna tämä tarkastelu ei muutu sen vuoksi, että se, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tulkitsee kansallista oikeuttaan tällä tavoin, merkitsee työnantajalle velvollisuutta maksaa pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä oleva irtisanomiskorvaus.

29 — Ks. mm. tuomio Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 — Ibid., tuomion 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

76. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että ”kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta viitata direktiivin sisältöön tulkittessaan asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä on kuitenkin rajoitettu silloin, kun tämän tulkinnan perusteella yksityistä vastaan voidaan vedota velvoitteeseen, josta säädetään täytäntöönpanemattomassa direktiivissä, tai sitä suuremmalla syyllä silloin, kun tällainen tulkinta johtaa siihen, että näiden säännösten vastaisesti toimiville henkilöille syntyy direktiivin perusteella ja sen täytäntöönpanemiseksi annetun lainsäädännön puuttuessa rikosoikeudellinen vastuu tai että tällainen vastuu ankaroituu”.³¹ Tämä oikeuskäytäntö koskee kuitenkin ennen kaikkea yhdenmukaista tulkintaa koskevan velvollisuuden rajoja rikosasioissa,³² eikä sitä ole mielestäni ymmärrettävä siten, että siinä kiellettäisiin direktiivin kanssa yhdenmukainen kansallisen oikeuden tulkinta, joka johtaa työnantajalle asetettavaan velvollisuuteen maksaa pääasiassa kyseessä olevan kaltainen irtisanomiskorvaus.

77. Jos toteamus, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta viitata direktiivin sisältöön tulkittessaan asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä on rajoitettu silloin, kun tämän tulkinnan perusteella yksityistä vastaan voidaan vedota velvoitteeseen, josta säädetään täytäntöönpanemattomassa direktiivissä, olisi ymmärrettävä suppeasti, se rajoittaisi valtavasti periaatetta, jonka mukaan kansallista lakia on tulkittava unionin direktiivien mukaisesti.³³ En siis katso, että tätä direktiivin kanssa yhdenmukaista tulkintaa koskevan velvollisuuden rajoitusta voitaisiin soveltaa muussa kuin rikosoikeudellisessa yhteydessä, jossa tämä yhteisöjen tuomioistuimen kanta esitettiin.³⁴

78. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa työnantajan velvollisuus maksaa irtisanomiskorvaus ei perustuisi suoraan direktiiviin 2000/78 vaan itse kansalliseen oikeuteen, joka saisi yhdenmukaisen tulkinnan vuoksi taas sen sanamuotoa vastaavan sisällön. Toisin sanoen kyse ei ole tilanteesta, jossa yhdenmukainen tulkinta johtaisi yksityiselle oikeussubjektille asetettavaan direktiivissä säädettyyn velvollisuuteen ilman, että siitä olisi säädetty voimassa olevassa kansallisessa oikeudessa. Työnantajan velvollisuus maksaa irtisanomiskorvaus asetetaan kansallisessa säännöksessä, josta on poistettu sen unionin oikeuden vastainen merkitys.

79. Tältä osin on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ”tulkinnalla, jonka unionin tuomioistuin esittää unionin oikeussäännöstä käyttäessään SEUT 267 artiklassa sille annettua toimivaltaa, selvennetään ja täsmennetään, kun tämä on tarpeen, kyseisen oikeussäännön merkitystä ja ulottuvuutta niin, että käy ilmi, miten se on ymmärrettävä tai olisi pitänyt ymmärtää ja miten sitä olisi pitänyt soveltaa sen voimaantulosta lähtien. Toisin sanoen ennakkoratkaisu ei ole muotoava vaan puhtaasti toteava tuomio, joten sen vaikutukset ilmenevät lähtökohtaisesti tulkittuun säännön voimaantulopäivästä lähtien.”³⁵ Unionin tuomioistuimen mukaan ”tästä seuraa, että tuomioistuimet siis voivat ja niiden täytyy soveltaa näin tulkittua sääntöä myös oikeussuhteisiin, jotka ovat syntyneet ja jotka on perustettu ennen tulkintapyyynnöstä annettua tuomiota, jos edellytykset kyseisen oikeussäännön soveltamista koskevan asian käsittelylle toimivaltaisissa tuomioistuimissa muuten täyttyvät”.³⁶

80. Unionin tuomioistuin on vakiintuneesti katsonut, että ”[se] voi ainoastaan poikkeustapauksissa ryhtyä [unionin] oikeusjärjestykseen olennaisesti kuuluvaa yleistä oikeusvarmuuden periaatetta soveltaen rajoittamaan asianomaisten henkilöiden mahdollisuutta vedota säännökseen tai määräykseen, jota [unionin] tuomioistuin on tulkinnut, vilpittömässä mielessä perustettujen oikeussuhteiden pätevyuden kyseenalaistamiseksi”.³⁷ Sitä paitsi ”tällainen rajoitus voidaan [unionin] tuomioistuimen

31 — Ks. mm. tuomio *Arcaro* (C-168/95, EU:C:1996:363, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 — Ks. mm. tuomio *Caronna* (C-7/11, EU:C:2012:396, 51 ja 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 — Ks. julkisasiamies *Jacobsin* ratkaisuehdotus *Centrosteele* (C-456/98, EU:C:2000:137, 34 kohta).

34 — *Ibid.* Ks. tältä osin mm. *Lenaerts, K. ja Corthaut, T.*, ”Of birds and hedges: the role of primacy in invoking norms of EU law”, *European Law Review*, 2006, osa 31, nro 3, s. 287, erityisesti s. 295 ja 296, sekä kommentti tuomiosta *Pfeiffer ym.* (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584), *Prechal, S.*, *Common Market Law Review*, 2005, osa 42, s. 1445, erityisesti kohta 6.4.

35 — Ks. mm. tuomio *Pohl* (C-429/12, EU:C:2014:12, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 — Ks. mm. tuomio *Meilicke ym.* (C-292/04, EU:C:2007:132, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 — *Ibid.*, tuomion 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tehdä ainoastaan siinä samassa tuomiossa, jossa annetaan pyydetty tulkintaratkaisu”.³⁸ Oikeuskäytännön mukaan ”[unionin] tuomioistuimelta pyydetyn [unionin] oikeussäännön tulkinnan ajalliset vaikutukset on nimittäin välttämättä määritettävä käyttäen lähtökohtana tiettyä yhtenäistä ajankohtaa. Tältä osin periaatteella, jonka mukaan tällainen rajoitus voidaan tehdä ainoastaan siinä samassa tuomiossa, jossa annetaan pyydetty tulkintaratkaisu, varmistetaan jäsenvaltioiden ja muiden oikeussubjektien yhdenvertainen kohtelu [unionin] oikeuteen nähden ja täytetään samalla oikeusvarmuuden periaatteesta johtuvat vaatimukset”.³⁹

81. On kuitenkin todettava, että tuomiossaan *Ingeniørforeningen i Danmark* (C-499/08, EU:C:2010:600) unionin tuomioistuin ei rajoittanut direktiivistä 2000/78 antamansa tulkinnan ajallisia vaikutuksia suhteessa toimihenkilölain 2 a §:n 3 momenttiin. Nyt esillä olevassa ennakkoratkaisupyynnössä unionin tuomioistuinta ei ole pyydetty lausumaan uudelleen tämän säännöksen yhteensoveltuvuudesta kyseisen direktiivin kanssa vaan ainoastaan täsmentämään, miten ristiriita unionin oikeuden ja kansallisen oikeuden välillä on ratkaistava yksityisten välisessä oikeusriidassa. Unionin tuomioistuin ei näin ollen voi nyt esillä olevassa ennakkoratkaisuasiassa rajoittaa tuomionsa *Ingeniørforeningen i Danmark* (C-499/08, EU:C:2010:600) ajallisia vaikutuksia, vaikka sitä olisi pyydetty niin tekemään, eikä tällaista pyyntöä ole myöskään esitetty.

82. Jos ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella olisi esillä olevan asian olosuhteissa oikeus rajoittaa yhdenmukaista tulkintaa koskevaa velvollisuuttaan oikeusvarmuuden periaatteeseen vedoten, rajoitettaisiin tuomion *Ingeniørforeningen i Danmark* (C-499/08, EU:C:2010:600) ajallisia vaikutuksia, vaikka unionin tuomioistuin ei ole katsonut, että tällä periaatteella voitaisiin oikeuttaa tällainen rajoitus. Kuten ennakkoratkaisuasioissa annettujen tuomioiden ajallisia vaikutuksia koskevasta edellä mainitusta oikeuskäytännöstä voidaan päätellä, yksin unionin tuomioistuimen asiana on päättää sen antaman tulkinnan ajallisesta rajoittamisesta.⁴⁰

83. Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, jonka ratkaistavaksi on saatettu direktiivin 2000/78 soveltamisalaan kuuluva yksityisten välinen oikeusriita, on kansallisen oikeutensa säännöksiä soveltaessaan tulkittava niitä siten, että niiden soveltaminen vastaa tämän direktiivin sanamuotoa ja tavoitetta. Direktiivin 2000/78 vastaisen vakiintuneen kansallisen oikeuskäytännön olemassaolo ei ole esteenä sille, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin noudattaa tätä yhdenmukaista tulkintaa koskevaa velvollisuutta. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa oikeusvarmuuden periaate tai luottamuksensuojan periaate eivät myöskään ole esteenä tällaisen velvollisuuden noudattamiselle.

IV Ratkaisuehdotus

84. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Højesteretin (korkein oikeus) esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, jonka ratkaistavaksi on saatettu yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY soveltamisalaan kuuluva yksityisten välinen oikeusriita, on kansallisen oikeutensa säännöksiä soveltaessaan tulkittava niitä siten, että niiden soveltaminen vastaa tämän direktiivin sanamuotoa ja tavoitetta. Direktiivin 2000/78 vastaisen vakiintuneen kansallisen oikeuskäytännön olemassaolo ei ole esteenä sille, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin noudattaa tätä yhdenmukaista tulkintaa koskevaa velvollisuutta. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa oikeusvarmuuden periaate tai luottamuksensuojan periaate eivät myöskään ole esteenä tällaisen velvollisuuden noudattamiselle.

38 — Ibid., tuomion 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

39 — Ibid., tuomion 37 kohta.

40 — Ks. tuomio *Barra* ym. (309/85, EU:C:1988:42, 13 kohta).